

EKLEKTIKUS ÉPÜLETEK
ECLECTIC BUILDINGS

IPARI ÉPÜLETEK
INDUSTRIAL BUILDINGS

KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI ÉPÜLETEK
BUILDINGS BETWEEN THE TWO WORLD WARS

1945 UTÁNI ÉPÜLETEK
BUILDINGS AFTER 1945

Budapest legmegkapóbb, más városokkal összevetészetlenülü egyedi látképét tagadhatatlanul a dunai panoráma és a belvárost alkotó, döntően eklektikus épületállomány adja. A világ hivatalosan elismert egyetemes örökségének sorába tartozó legkiválóbb építészeti alkotások általában országosan védett műemlékek. Az ikonikus épületeken kívül nagy számban található itt helyi védelem alatt álló épületek, épületegyüttesek is. A korunkhoz közelebbi időszakban épült házak közül azonban még sok vár felfedezésre.

A Fővárosi Önkormányzat – felismerve azt, hogy a város épített értékeinek továbbörökítése az utókor számára milyen nagy jelentőségű – 1994 óta a mai napig folyamatosan helyi védelem alá helyezte azokat az épületeket, amelyek a város hangulatát meghatározó építészeti értékek birtokai. A helyi értékvédelem biztosíthatja azt a figyelmet, gondoskodást, amelyre feltétlenül szükségük van a műemlékként még nem védett, de megőrzésre érdemes épületeknek, feltett városrészeknek.

A Fővárosi Önkormányzat településképi védelméről szóló rendelete 2017 óta lehetővé teszi, hogy a külső kezdeményezéseken túl hivatalból indított speciális szakmai szempontok alapján, vagy konkrétan körülhatárolt területre vonatkozó feltárás során megismert építészeti értékek is védelem alá helyezhetők legyenek. A Városrendezési Főosztály a lehetőséggel elve az utóbbi években tematikus kutatásokat folytat a főváros területén megtartandó épületek, épületegyüttesek vizsgálatával.

A tematikus kutatások eredményét a következő táblák szemléltetik, amelyek egyúttal érzékeltetni kívánják az építészeti stílusok fejlődését is egy időutazás keretében a XIX. század végétől az 1970-es évek elejéig, az eklektikától a brutalizmusig. A táblákon láthatók a Nagykörúton belüli területen álló eklektikus épületek, a város számos pontjáról ipari épületek, a két világháború közötti időszakból változatos stílusirányzatokat mutató izgalmas épületek, valamint az 1945 utáni évtizedek építészeteinek alakulását jól reprezentáló alkotások is. A most bemutatásra kerülő mintegy 100 épület a Fővárosi Önkormányzat által 2017 óta védelem alá helyezett több, mint 340 épületből válogatás.

Budapest's most impressive and unmistakably unique feature is undeniably the panoramic view of the Danube and the predominantly eclectic buildings that make up the city centre. The most outstanding architectural works which are officially recognised as part of the universal heritage of the world are usually nationally protected monuments. In addition to the iconic buildings, there are also a large number of locally protected buildings and complexes here. However, many of the houses built in more recent periods are still to be discovered.

The Municipality of Budapest, recognising the importance of passing on the city's architectural heritage to posterity, has been placing buildings of architectural value that have a significant impact on the city's atmosphere under protection continuously since 1994 up to this very day. Local protection can provide the attention and care that buildings not yet protected as monuments but worthy of preservation, as treasured parts of the city, desperately need.

Since 2017, the Ordinance of the Municipality of Budapest on the protection of the townscape has made it possible to protect architectural assets identified during explorations initiated on the basis of special professional criteria ex officio in addition to external initiatives or relevant to specific areas. In recent years, the Urban Planning Department has taken advantage of this opportunity to carry out thematic research by examining buildings and ensembles of buildings to be preserved in the capital.

The findings of this thematic research are illustrated in the following tables, which also show the evolution of architectural styles as part of a time travel from the late 19th century to the early 1970s, from eclecticism to brutalism. They include eclectic buildings from the Great Boulevard area, industrial buildings from many parts of the city, exciting buildings from the interwar period showing a variety of stylistic trends, and works representing the evolution of architecture in the decades after 1945. The ca. 100 buildings on display are a selection from more than 340 buildings that have been placed under protection by the Municipality of Budapest since 2017.

EKLEKTIKUS ÉPÜLETEK
ECLECTIC BUILDINGS

○ 1994-2017 között védelem alá helyezve
protected in 1994-2017
● 2017-2022 között védelem alá helyezve
protected in 2017-2022

IPARI ÉPÜLETEK
INDUSTRIAL BUILDINGS

○ 1994-2017 között védelem alá helyezve
protected in 1994-2017
● 2017-2022 között védelem alá helyezve
protected in 2017-2022

KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI ÉPÜLETEK
BUILDINGS BETWEEN THE TWO WORLD WARS

○ 1994-2017 között védelem alá helyezve
protected in 1994-2017
● 2017-2022 között védelem alá helyezve
protected in 2017-2022

1945 UTÁNI ÉPÜLETEK
BUILDINGS AFTER 1945

○ 1994-2017 között védelem alá helyezve
protected in 1994-2017
● 2017-2022 között védelem alá helyezve
protected in 2017-2022

EKLEKTIKUS LAKÓÉPÜLETEK · ECLECTIC RESIDENTIAL BUILDINGS

• Az eklektika elnevezést alapvetően a XIX. század második felének fő építészeti irányzatára alkalmazzuk, amely egyszerre ötvözi a különböző stílusokat, korszakokat, koncepciókat, klasszikus és innovatív elemeket. A fogalom rokon értelmű a historizáló építészettel, amely az elmúlt korok stílusainak felelevenítését, újrafelhasználását jelenti. A korai historizálás egy-egy történeti stílus megidőzítésével stílus tisztaságra törekedett. Ekkor keletkeztek például a tisztán neoreneszánsz vagy neogótikus épületek, majd később a stílusok ötvözésével jött létre az eklektika. Egyediségét az a szabadság és kreativitás adja, amit a válogatás révén ér el. A kifejezés a görög „eklego” (válogatni, kiválogatni) szóból ered, amelynek jelentése: a legjobb kiválasztása. Magyarországon a historizmus korszaka nagyjából a dualizmus lendületesen fejlődő korával esett egybe. Ennek köszönhető, hogy a stílus nagymértékben meghatározta a város arculatát, hiszen a gazdasági fellendülés mindig sok építkezéssel járt, melynek emlékét a mai napig őrzik eklektikus épületeink.

• *The term eclecticism is basically applied to the main architectural trend of the second half of the 19th century, which combines different styles, periods, concepts, classical and innovative elements at the same time. The term is related to historicist architecture, which is the revival and reuse of styles from past eras. Early historicism sought to achieve stylistic purity by evoking a particular historical style. This is when, for example, pure neo-renaissance or neo-gothic buildings were created, and later eclecticism was created by the combination of various styles. Its uniqueness lies in the freedom and creativity achieved through selection. The term comes from the Greek word eklego (to select, to choose), which means “to choose the best”. In Hungary, the period of historicism roughly coincided with the rapidly developing era of dualism. This is the reason why the style is still very much a part of the city’s image, as the economic boom always brought with it a lot of construction, the memory of which is still preserved in our eclectic buildings.*

VII. DOHÁNY UTCA 39.

- tervező: Kott Lajos, 1898–1899
- lakóépület
- designed by: Kott Lajos, 1898–1899
- residential building

foto: E. Juhács Veronika

IX. RÁDAY UTCA 38–40.

- tervező: Schannen Artúr és Schannen Ernő, 1911
- lakóépület
- designed by: Schannen Artúr and Schannen Ernő, 1911
- residential building

foto: E. Juhács Veronika

EKLEKTIKUS HOMLOKZATOK • ECLECTIC FACADES

01 VIII. BRÓDY SÁNDOR UTCA 13.

- tervező: ifj. Nagy Károly, 1904
- lakóépület
- designed by: ifj. Nagy Károly, 1904
- residential building

02 VI. JÓKAI UTCA 36.

- tervező: Malatinszky és Skacel, 1897
- lakóépület
- designed by: Malatinszky and Skacel, 1897
- residential building

03 VII. AKÁCFA UTCA 9/A

- tervező: ismeretlen
- lakóépület
- designed by: unknown
- residential building

04 VIII. BAROSS UTCA 36.

- tervező: ismeretlen
- lakóépület
- designed by: unknown
- residential building

05 IX. ERKEL UTCA 9.

- tervező: ismeretlen, 1898 körül
- lakóépület
- designed by: unknown, around 1898
- residential building

06 VIII. RÁKÓCZI ÚT 9.

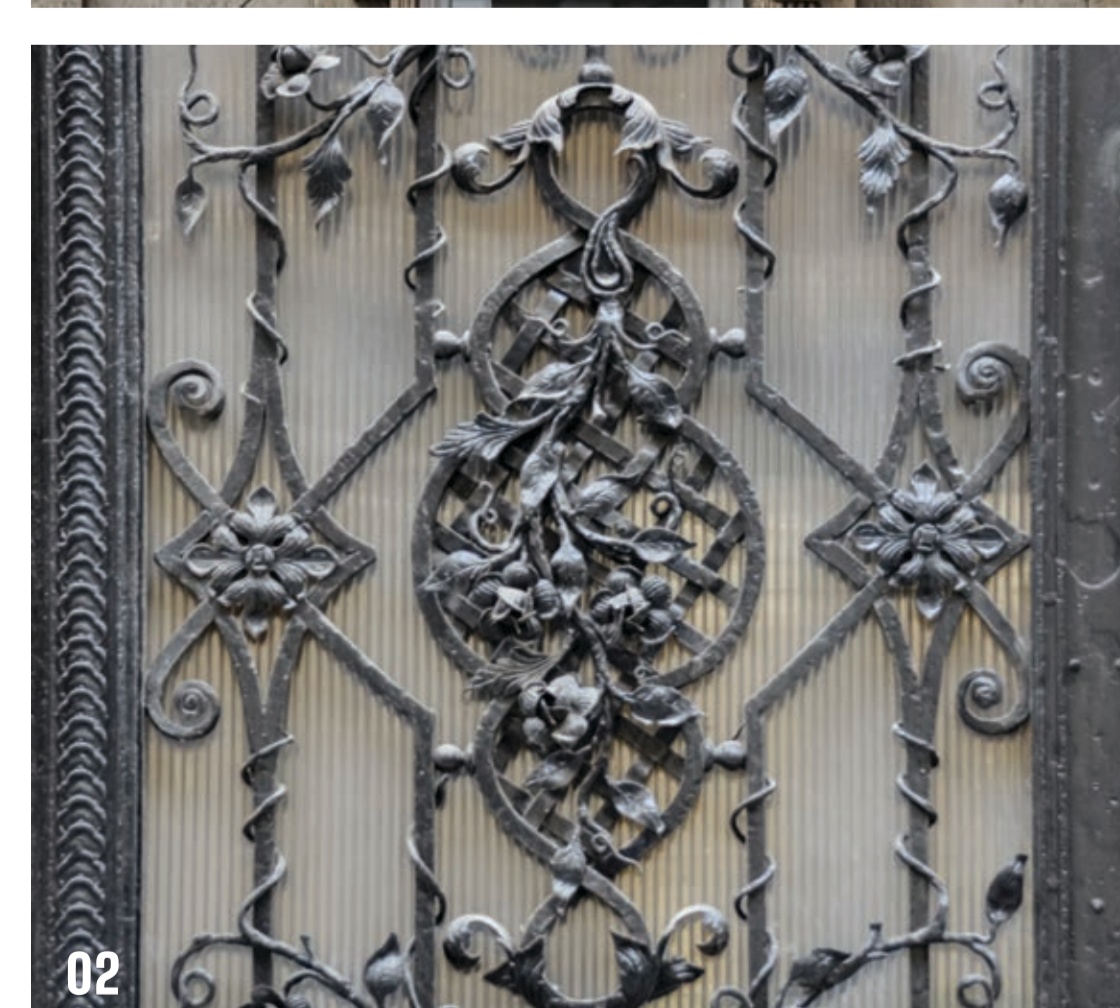
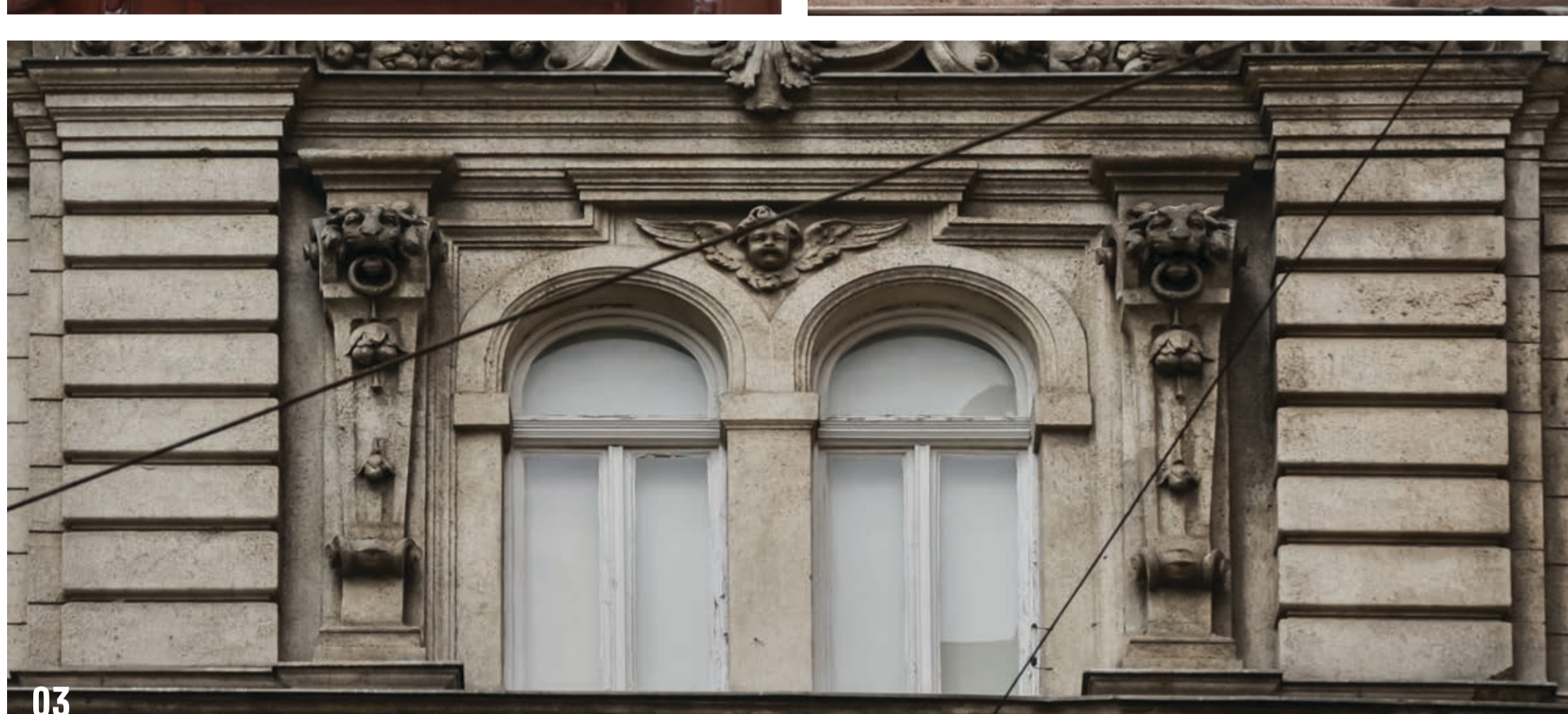
- tervező: ismeretlen
- lakóépület
- designed by: unknown
- residential building

07 VII. AKÁCFA UTCA 25.

- tervező: Román Ernő és Román Miklós, 1911
- lakóépület
- designed by: Román Ernő and Román Miklós, 1911
- residential building

08 VII. KERTÉSZ UTCA 18.

- tervező: Fekete Elek, 1887-1888
- lakóépület
- designed by: Fekete Elek, 1887-1888
- residential building

01 VIII. BRÓDY SÁNDOR UTCA 13.

- tervező: ifj. Nagy Károly, 1904
- lakóépület
- designed by: ifj. Nagy Károly, 1904
- residential building

02 VI. JÓKAI UTCA 36.

- tervező: Malatinszky és Skacel, 1897
- lakóépület
- designed by: Malatinszky and Skacel, 1897
- residential building

03 VII. AKÁCFA UTCA 9/A

- tervező: ismeretlen
- lakóépület
- designed by: unknown
- residential building

04 VIII. BAROSS UTCA 36.

- tervező: ismeretlen
- lakóépület
- designed by: unknown
- residential building

05 VI. PODMANICZKY UTCA 14.

- tervező: ismeretlen
- lakóépület
- designed by: unknown
- residential building

06 VIII. RÁKÓCZI ÚT 9.

- tervező: ismeretlen
- lakóépület
- designed by: unknown
- residential building

07 VIII. VAS UTCA 15/A-B

- tervező: Klinger József, 1897
- lakóépület
- designed by: Klinger József, 1897
- residential building

08 VII. KERTÉSZ UTCA 18.

- tervező: Fekete Elek, 1887-1888
- lakóépület
- designed by: Fekete Elek, 1887-1888
- residential building

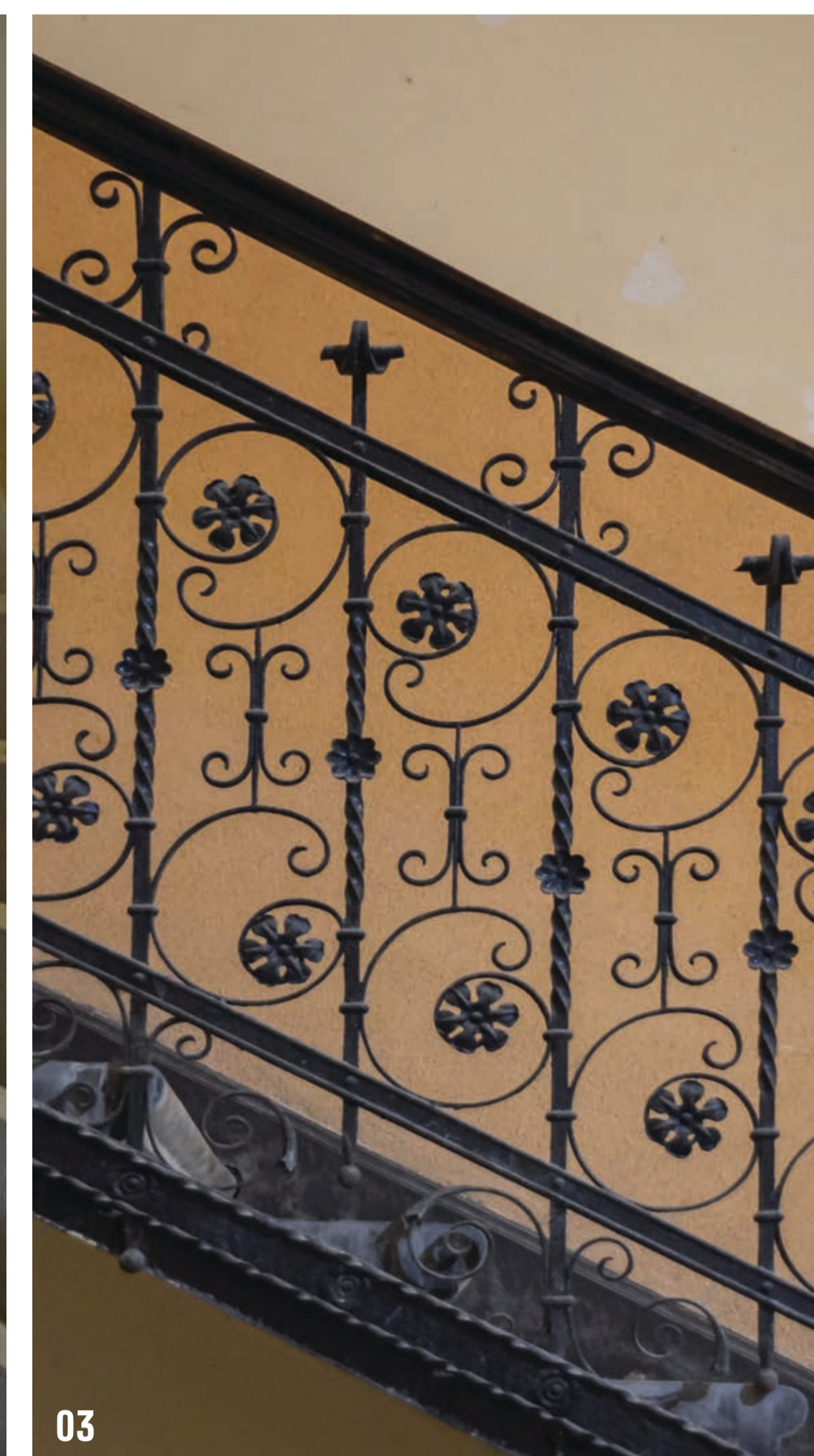
07

06

04

03

02

02

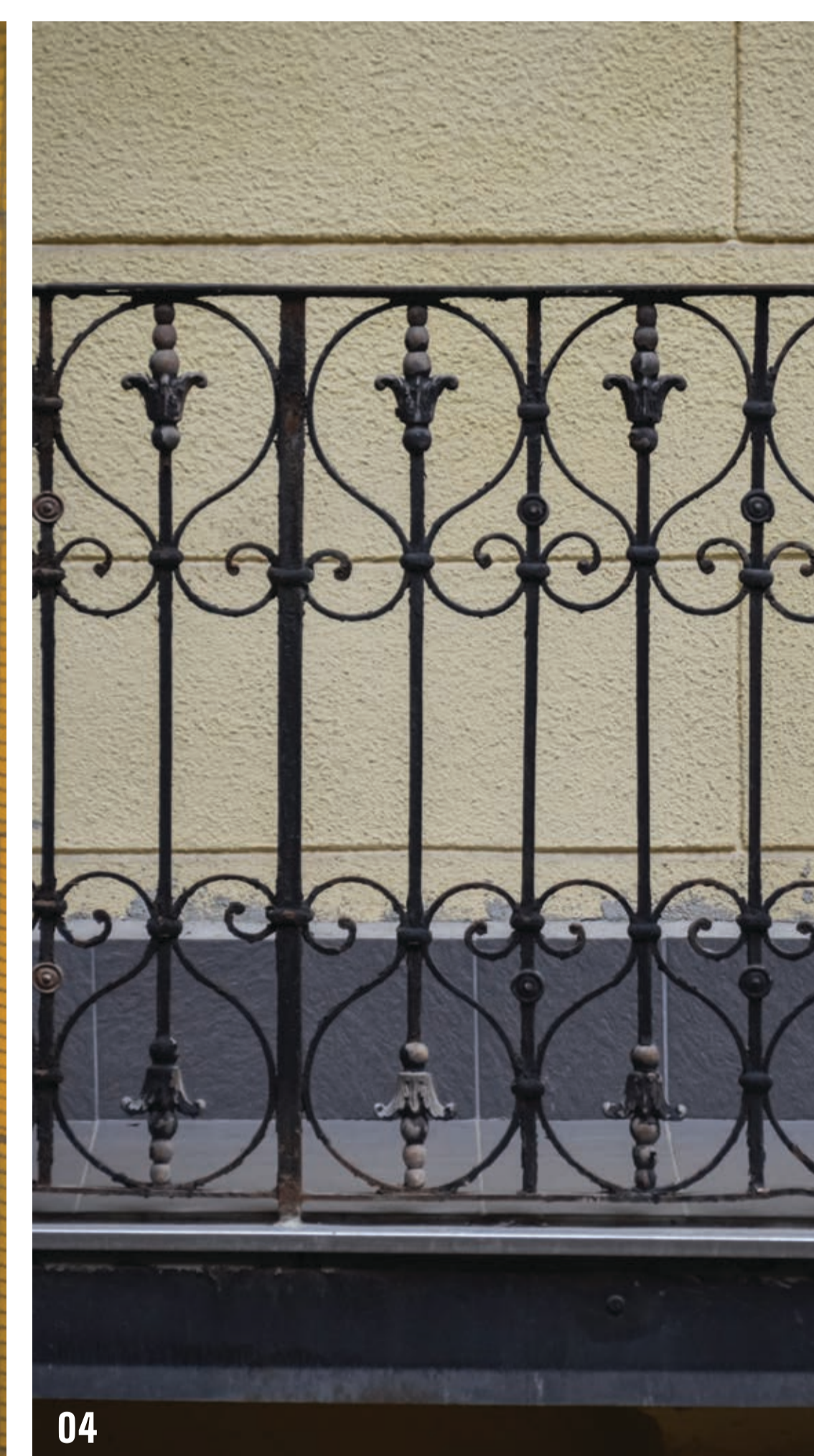
07

05

07

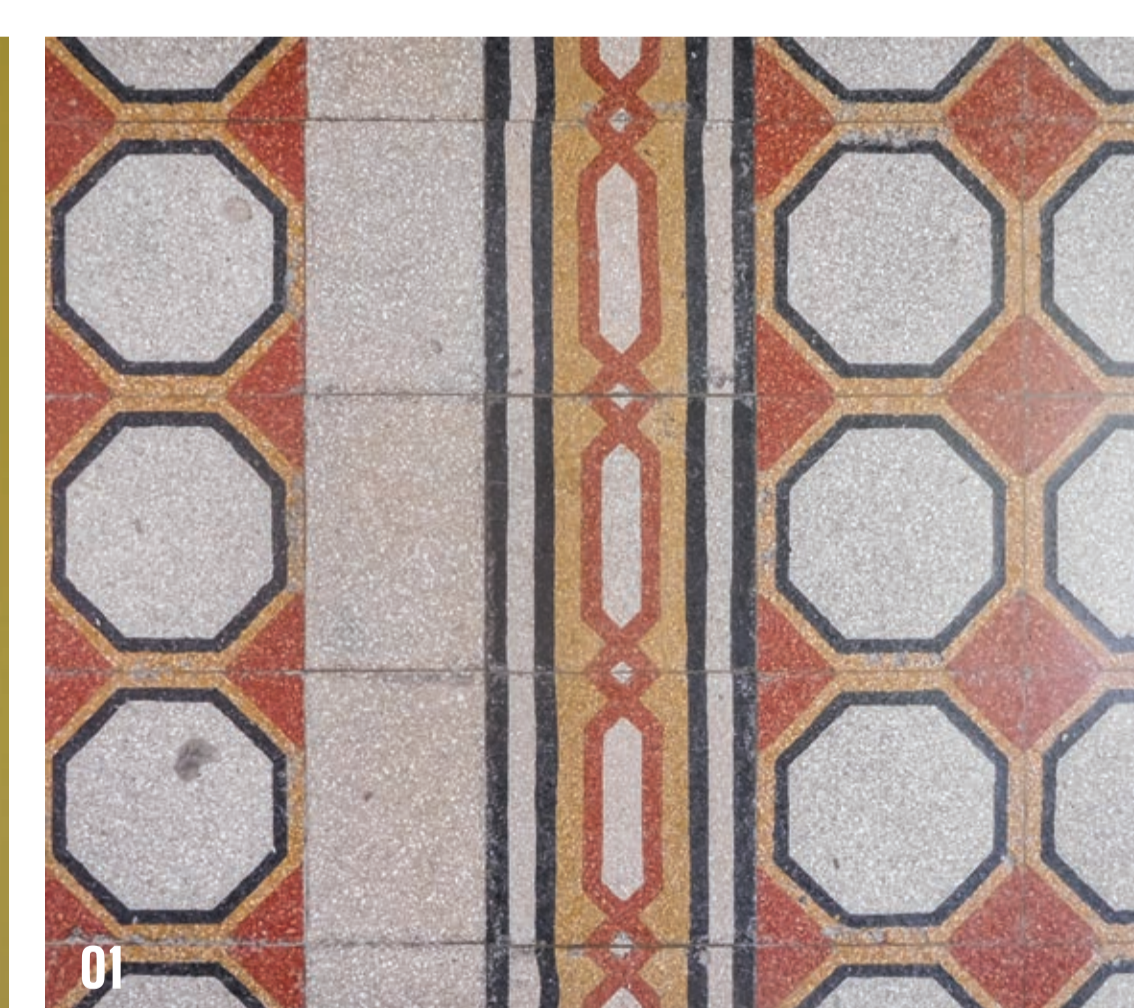
04

01

04

01

08

IPARI ÉPÜLETEK • INDUSTRIAL BUILDINGS

• A XX. századi modern építészet nem jöhett volna létre az ipari építészet nélkül. Az ipari építészet öröksége a funkcionalitással összekapcsolt józan és tiszta szerkezet- és anyagelvés. A XX. század eleji építészet nem fogatta volna be ezeket az elveket, ha az előző korszak – a „boldog békeidők” – pazarlásának reakciójaként nem támadt volna fel a szociális felelősség érzete az építészekben. Ennek kifejezésére az ipari építészet racionalitása éppen megfelelt. Sokak számára ezek az épületek óriások, félelmetesek, sötétek, tömegük tiszteletet parancsoló, egyúttal csodálatra méltó. Szépek, mert szépségük a funkcionalitásra való törekvés eredménye, ahol minden elemnek pontos és fontos szerepe van. A rozsdáztató fém, a kopott téglák, a betört üveglalukok, a sűrű olajjal átitatott, fekete éret betonpadló mind-mind a pusztulás és az idő nyomát viselő szépség. Mára több, valaha elhagyott ipari épület vagy csarnok roppant méretű belső tere, vasbeton- és fémszerkezeteinek részletgazdasága, transzparenciája – talált esztétikumként – lépett be a kulturális élet színterére. Kiállítóterek, mozgásszínházak, kreatív műhelyek működnek az eredeti állapotukban megmaradt ipari örökség tereiben.

• The modern architecture of the 20th century could not have come into being without industrial architecture. The legacy of industrial architecture is a sober and clean use of structure and materials combined with functionality. The architecture of the early 20th century would not have embraced these principles, if a sense of social responsibility had not been awakened in architects in response to the wastefulness of the previous era, the "happy peacetime". The rationality of industrial architecture was just appropriate to express this. For many, these buildings seem to be gigantic, formidable and dark, and their mass is awe-inspiring and admirable. They are beautiful because their beauty is the result of a quest for functionality, where each element has a precise and important role to play. The rusted metal, the worn brick, the broken glass windows, the blackened concrete floors soaked in thick oil, all represent beauty bearing the marks of decay and time. By now, the vast interiors of numerous once-abandoned industrial buildings or halls, as well as the details and transparency of their reinforced concrete and metal structures, have entered the cultural scene as a found aesthetic. Exhibition spaces, movement theatres, creative workshops are now operating in the spaces of industrial heritage preserved in their original state.

XVI. MARGIT UTCA 114. (ARANY JÁNOS UTCA 53.)

- tervező: ismeretlen
- egykori IKARUS gyár 35. csarnoka, XX. század eleje
- designed by: unknown
- hall No. 35 of former IKARUS factory, early 20th century

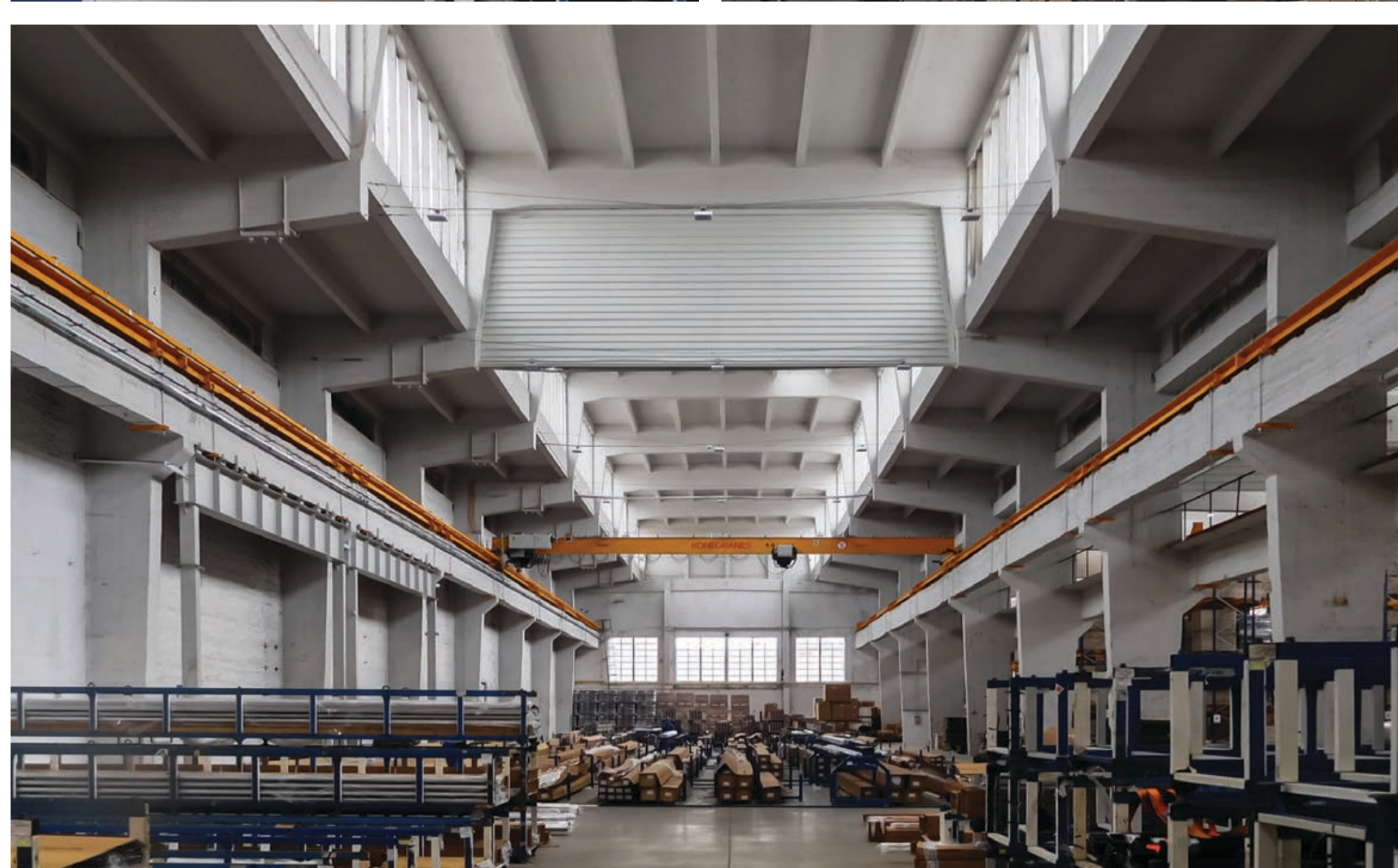
foto: Építészeti Értékvédelmi Csoport

IV. BAROSS UTCA 91-97.

- tervező: ismeretlen
- egykori DUCLOS Bányagépgyár 2. csarnoka, 1960 körül
- designed by: unknown
- hall No. 2 of former DUCLOS mining machinery plant around 1960

foto: Építészeti Értékvédelmi Csoport

IX. GYÁLI ÚT 18-20.

- tervező: dr. Barát Béla és Novák Ede, 1914
- Magyar Királyi Posta egykori raktárcsarnoka
- designed by: dr. Barát Béla and Novák Ede, 1914
- Former warehouse hall of the Hungarian Royal Postal Service

foto: Hullár Műtájs

01 IV. VÁCI ÚT 91.

- tervező: ismeretlen, 1924-1926
- víztorony, kémény
- designed by: unknown, 1924-1926
- water tower, chimney

02 VIII. KÖNYVES KÁLMÁN KÖRÚT 76.

- tervező: ismeretlen
- hajtóműgyár
- designed by: unknown
- engine factory

03 XII. EÖTVÖS ÚT

- tervező: Zielinski Szilárd, 1913
- gépház és víztorony
- designed by: Zielinski Szilárd, 1913
- powerhouse and water tower

04 IV. VÁCI ÚT 91.

- tervező: ismeretlen, 1924-1926
- üzemcsarnok
- designed by: unknown, 1924-1926
- factory hall

05 VIII. BRÜLL ALFRÉD UTCA 1.

- tervező: ismeretlen
- kocsiszín
- designed by: unknown
- tram depot

06 XVIII. GYÖMRŐI ÚT 83.

- tervező: ismeretlen, 1986
- csarnok
- designed by: unknown, 1986
- hall

07 XVIII. JÓZSEF UTCA 8-14/B

- tervező: ismeretlen
- csarnok
- designed by: unknown
- hall

08 XIX. HOFHERR ALBERT UTCA 5.

- tervező: ismeretlen
- csarnok
- designed by: unknown
- hall

EGYKORI HAGGENMACHER SÖRGYÁR • FORMER HAGGENMACHER BREWERY

• Ipari épületek kulturális célú hasznosítására kiváló példa a Budafokon található egykori Haggemacher sörgyár. A gyár épületei ma többek között műtermeknek, stúdióknak, kreatív cégeknek adnak otthont, illetve kiállítások, zenei előadások helyszínéül is szolgálnak. A sörgyár virágkora a XIX. század végi iparosodással függ össze, amikor a nagyipari sörgyártás rövid időn belül kiszorította a korábbi kis főzdeket. A Haggemacher sörgyár így 1875-re a második legnagyobb sörgyártó cég lett a kőbányai Dreher mögött. Ekkor a telep sziluettjét több kémény koronázta, valamint egy aránylag egységes és zárt épületsor keretezte az utcák felől. Az egykor tekintélyes megjelenésű ipari terület azonban az ezredforduló végére igencsak elhanyagolt állapotba került, hiszen a sörgyári funkció megszűnése óta az épületek zöme használaton kívülült. Szerencsére azonban 2004-ben lassú átalakulás kezdődött a terület művészeti központként való felélesztésével. A koncepció 2022-re igazolódni látszik, hiszen a fejlesztést elindító Art Quarter Budapest független kulturális intézményként egyre fontosabb és elismertebb szereplője a hazai művészeti színtérnek, felértékelve ezzel a terület többi épületét is.

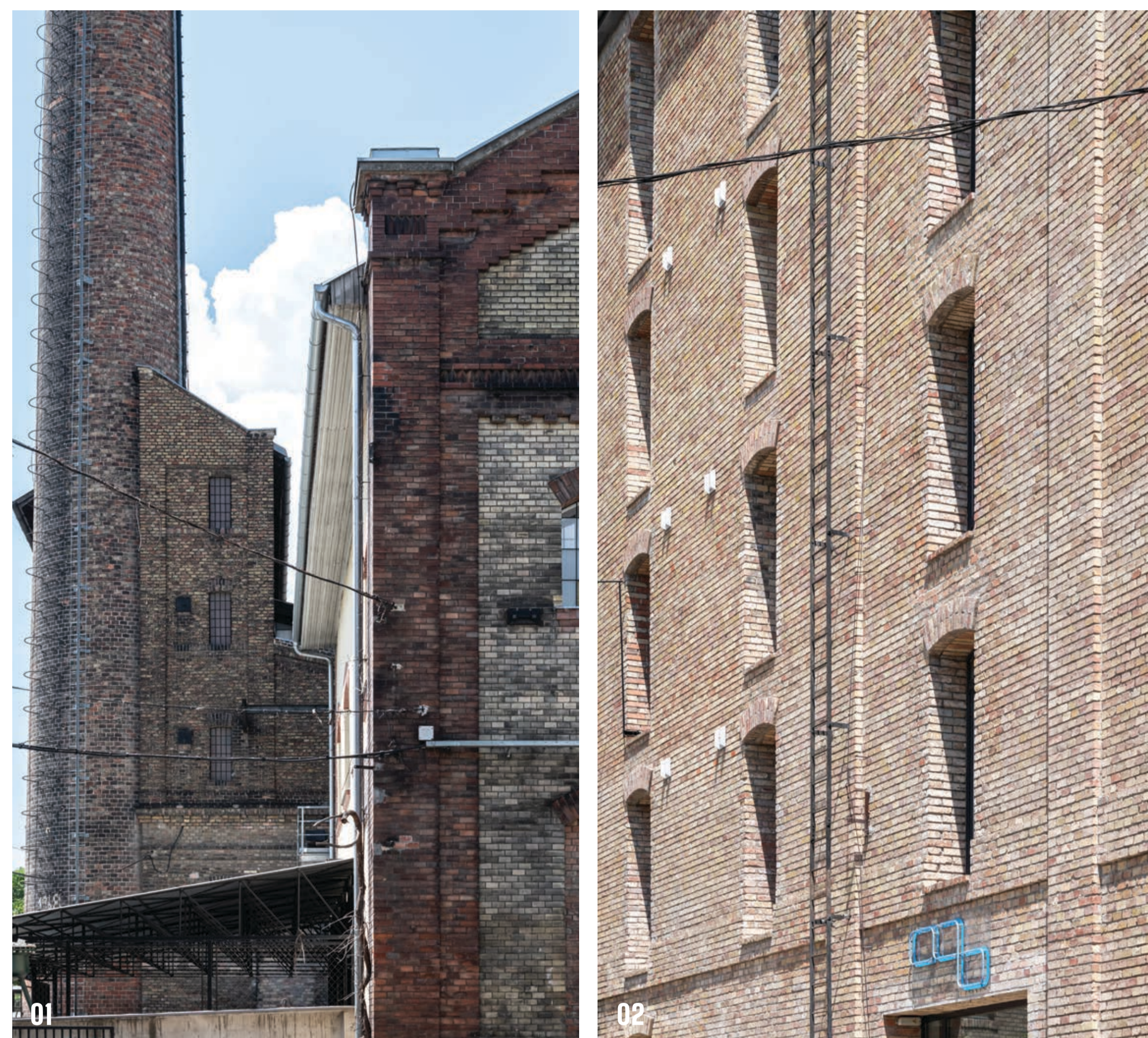
• An excellent example of industrial buildings being used for cultural purposes is the former Haggemacher brewery in Budafok. Today, the buildings of the factory are home to studios and creative companies and the venues of exhibitions and musical performances. The heyday of the brewery dates back to the industrialisation of the late 19th century, when large-scale brewing quickly displaced the small breweries of the past. By 1875, Haggemacher was the second largest brewer after Dreher in Kőbánya. At this time, the silhouette of the brewery was crowned by several chimneys and framed by a relatively uniform and enclosed row of buildings facing the streets. However, by the end of the millennium, the once imposing industrial site had fallen into a state of disrepair, as most of the buildings were no longer used after the brewery ceased to function. Fortunately, however, a slow transformation began in 2004 with the revival of the area as an arts centre. By 2022, the concept seems to have been vindicated, as Art Quarter Budapest, which launched the development, is becoming an increasingly important and recognised player in the Hungarian art scene as an independent cultural institution, thus enhancing the value of the other buildings in the area.

XXII. NAGYTÉTÉNYI ÚT 48-50.

- tervező: ismeretlen, 1886-1873
- egykori Haggemacher sörgyár
- designed by: unknown, 1886-1873
- former Haggemacher brewery

foto: Juhász Norbert

HÁROS-SZIGET IPARI ÉPÜLETEI · INDUSTRIAL BUILDINGS ON HÁROS ISLAND

• A Duna 1911-es szabályozásakor feltöltéssel felszigetett alakított Háros-szigeten az Atlantik Hajógyár számára hajó- és kotrógyár céljára megépült két csarnok az eredeti funkció szerint nem hasznosulhatott, mivel 1927-ben, még mielőtt a termelés megkezdődhetett volna, a cég tönkrement. Az 1930-as években a magyar királyi honvédség laktanyát épített a felsziget északi részén és használatba vette a korábbi hajógyár épületeit is raktározásra. Az egykori hajógyár területén található épületek közül a Hárosi-Dunánál épült „Hajógyár” feliratú nagycsarnok, a mellette álló, szintén körburkolatú keskenyebb épület, valamint a Duna főága melletti téglá architektúrájú épület emelhető ki építészeti értékei alapján. A laktanya eredetileg a lovasság részére épült, de később a folyami flottilla is használta. Az eredeti laktanyaépületek a bejárati kaput közrefogó két portáépülettel egy vonalban, illetve mögöttük, egy ezekkel párhuzamosan épített második sorban helyezkednek el. A valamennyi épületnél alkalmazott nyerstégla burkolat, terméskő lábazat és palatető egységes arculatot kölcsönöz az épületegyüttesnek, bár az épületek magassága, szintjeik száma különböző és építészeti részleteik is változatosak.

• The two halls built for Atlantik Shipyard on Háros Island, which was turned into a peninsula by filling when the Danube was regulated in 1911, could not be used for their original purpose, as the company went bankrupt in 1927, before production could have started. In the 1930s, the Royal Hungarian Army built a barracks on the northern part of the peninsula and used the buildings of the former shipyard for storage. Among the buildings on the site of the former shipyard, the large hall with the inscription "Shipyard" on Hárosi-Duna, the neighbouring narrower building, also with stone paving, and the brick-architectural building on the main branch of the Danube stand out in terms of their architectural value. The barracks was originally built for the cavalry, but was later used by the river flotilla as well. The original barracks buildings are in line with the two porticoes enclosing the entrance gates and behind them, in a second row built parallel to them. The brick cladding, limestone plinths and slate roofs applied to all the buildings lend the complex a uniform appearance, although their height and number of storeys, as well as their architectural details, are varied.

XXII. HÁROS UTCA 1-3.

- tervező: ismeretlen, 1932 után
- egykori Hunyadi János laktanya
- designed by: unknown, after 1932
- former Hunyadi János barracks

foto: Juhász Norbert

XXII. HÁROS SZIGET

- tervező: ismeretlen, 1922 után
- egykori Atlantica Hajógyár 1. épülete
- designed by: unknown, after 1922
- building 1 of the former Atlantica Shipyard

foto: Barta Gyöngyi

XXII. HÁROS SZIGET

- tervező: ismeretlen, 1922 után
- egykori Atlantica Hajógyár téglá-architektúrájú épülete
- designed by: unknown, after 1922
- the brick-architectural building of the former Atlantica Shipyard

foto: Barta Gyöngyi

